

1990 altjóða lesiár

ÁRIÐ 1990 er altjóða lesiár. Hetta hevur felagsskapurin Sameindu Tjóða avgjørt.

ENDAMÁLIÐ við hesum er at fáa øll heimsins lond at geva hesum stóra álvarsmáli gætur, tí analfabetisman er vordin ein stór hóttan móti tilveruni hjá nógvum fólki kring allan heimin. Ringast er stætt í Asia og Afrika, men analfabetisma finst í flest øllum londum, já sjávt í einum landi sum USA, ið er eitt av vælferðar-samfeløgum í heiminum, er nógv fólk, sum hvørki duga at lesa ella skriva.

SO mikið álvarssom er støðan, at av teimum fimm milliárdunum, sum búgva á jørðini, er umleið ein fjórðingur vaksín fólk, sum hvørki duga at lesa ella skriva. Tey flestu av teimum eru fátæk og búgva úti á landinum í menningarlondunum. Men hesi seinastu árin er talið á sokallaðum funktioellum analfabetum í ídnaðarlondunum vaksið nógv. Tað vil siga fólk, sum duga at lesa og skriva á einum grundleggjandi støði, men sum tørva aðra vitan og eginleikar fyri at kunna gera brúk av hesum.

SOSTATT er analfabetisman ikki bert ein trupulleiki fyri menningarlondini, men so sanniliga eisini fyri tann ríka partin av heiminum.

TAÐ er UNESCO, sum skipar fyri tí praktiska arbeiðinum í samband við altjóða lesiárið. Hesin felagsskapurin undir ST fer at leggja seg eftir at brúka hetta árið til at fáa stjórnir, útbúgvingarstovnar og sjálvboðnar felagsskapir til at stuðla royndum at skapa fólki kring allan heim møguleikan at læra at lesa og skriva, og so vítt gjørligt beina fyri tí funktionellu analfabetismuni áðrenn ár 2000.

UNDIRVÍSING er viðurkent sum ein grundleggjandi mannarætur - og er samstundis ein fortreyt fyri, at tú kanst njóta av øðrum rættindum. Í heimsfrágreiðingini um manna-rættindini, sum varð samtykt av ST í 1948, stendur: "Øll hava rætt til undirvísing...undirvísingin skal miðja móti at menna tað einstaka menniskjað og at stimbra virðingina fyri mannarættindum og grundleggjandi frælsi."

HVUSSU stendur so til við spurninginum um analfabetismu í heiminum í dag! Hagtøl frá ST vísa, at teir flestu analfabetarnir í heiminum í dag eru kvinnur. Hetta hevur stórar menniskjansligar, sosialar og samfelagsbúskaparligar trupulleikar, við sær, serliga í teimum fátæku londunum, har kvinnan oftani stendur heilt úttani fyri menningargongdina, tí hon hvørki dugir at lesa ella skriva.

HYGGJA vit so at, har í heiminum analfabetarnir eru, siggja vit, at teir flestu eru í Asia, umleið 666 milliónir ella 75% av øllum analfabetum. Síðani kemur Afrika við 162 milliónum ella 18%, Miðamerika við 44 milliónum ella 5%; og í restini av heiminum eru so umleið 17 milliónir analfabetar. Taka vit so bert tey vaksnu, so liggur Afrika klárt nummar 1, har duga 54% av teimum vaksnu hvørki at lesa ella skriva. Í flestu fóm er spurningurin um analfabetismu nær tengdur at fátækradømi. Hóast prosentparturin av analfabetum í heiminum er minkaður úr 33% í 1970 til 27% í 1985, so er talið kortini vaksandi orsakað av tí stóra fólkaøkstrinum í menningarlondunum.

TAÐ hevur ógvuliga stóran týdning at minka um analfabetismuna kring heimin. Her eiga vit í vestur-heiminum, sum hava eina væl út-bygda undirvísingarskipan at royna at ávirka onnur lond, serliga

1990 International Literacy Year ILY

Soleiðis sær búmerkið fyri altjóða lesiárið 1990 út. Tað er japanski listamaðurin Kohichi Imakita, sum hevur gjørt búmerkið.

tilfatskominn lond til at skapa fólkinum umstøður at læra at lesa og skriva. Tann nýggja tøkniroðin við fylgisveinasjónvarpi ol. ger, at møguleikarnir at bota um støðuna í eitt nú menningarlondum, eru batnandi.

MEN í nógvum londum stýrd av einaræðisharrum og hernaðarjuntaum, har eru valdsharrarnir ikki so fegnir um at brúka pengar uppá at læra fólk at lesa og skriva. Tað tæni teirra valdstøðu best at halda fólkið óvitandi og óupplýst. Fyri at burturbeina analfabetismuna í slíkum londum er tú tí noyddur at fáa hesar einaræðisharrar frá. Hetta verður so eingin løtt uppgáva, men ein sannroynd er tað, at ein týðandi liður í royndunum at varðveita óavmarkað vald er at halda fólkið so óupplýst

sum gjørligt. Og tá er tað ein av fortreytum, at fólk hvørki dugir at lesa ella skriva.

TAÐ er greitt, at eisini vit her í Føroyum, fara at vera við í tiltøkum í samband við, at 1990 er altjóða lesiár. Áhugavert verður at frætta, hvørji tiltøk fara at verða á skránni. Endamálið við tí altjóða lesiárinum er at fáa almennar stovnar og myndugleikar at vísa analfabetismuni bæði í l- og u-londum ans. Og her mugu vit væl rokna við, at eisini vit í Føroyum fara at taka undir við áheiti-anni frá ST.

jamú

Jógvan og Atli dystast á almennum fundi

Leygardagin 24. mars klokkan 14.30 skipar samskiparnavndin hjá javnaðarfeløgum í Suðuroynni fyri almennum politiskum fundi í skúlahøllini í Trongisvági.

Jógvan Sundstein, lögmaður og Atli Dam, lögtingsmaður og fyrrverandi lögmaður leggja

fyri, og síðani verður høvi hjá fundarfólkinum at seta spurningar og gera viðmerkingar.

